

Muistio Sataman vanhan lasitehtaan piipun asukastilaisuudesta 28.3.2023

Tilaisuus järjestettiin ravintola Bistro Kokassa, sataman piipun välittömässä läheisyydessä. Osallistumaan pääsi myös Microsoft Teamsin välityksellä. Kaupungin asiantuntijoina paikalla olivat kaupunginarkkitehti Johanna Palomäki, kaavoitusarkkitehti Oona Peuhkuri, rakennuslupapäällikkö Markku Sivonen ja vuorovaikutussuunnittelijat Juuso Heinämäki ja Pauliina Kivineva. Lahden museoilta olivat paikalla tutkijat Roosa Ruotsalainen sekä Anssi Malinen. Osallistujia paikan päällä oli 14 ja etäyhteydellä kuusi henkilöä.

Esitykset:

Tilaisuuden avasi vuorovaikutussuunnittelija Juuso Heinämäki.

Tämän jälkeen kaupunginarkkitehti Johanna Palomäki kertoi piipun käynnistyneestä asemakaavaprosessista. Vuonna 1954 rakennetun piipun kunto on huonontunut ja rakennusvalvonnalle on tullut omistajalta purkulupahakemus. Viranhaltijat ovat hylänneet hakemuksen, koska piippu on suojeltu asemakaavalla. Tämän vuoksi piipun tulevaisuus pitää ratkaista asemakaavalla. Asemakaavaprosessi mahdollistaa erilaisten näkökulmien tarkastelun ja vaikutusten arvioinnin yhteistyössä asukkaiden kanssa. Asemakaava on tullut vireille 1.3.2023, kun kaavoituskatsaus on julkaistu. Asukastilaisuus järjestettiin prosessin alkuvaiheessa, jotta saataisiin selville lahtelaisten näkökulmia aiheeseen. Tavoitteena on, että kaupunginvaltuusto päättää asemakaavan hyväksymisestä vuoden 2023 loppuun mennessä.

Historiallisen näkökulman piippuun ja miljööseen esitti tutkija Roosa Ruotsalainen Lahden museoilta, joka esitteli piippua osana alueen historiaa. Teollisuuden loputtua alue teollinen perintö on saanut uusia muotoja ja alue on avautunut kaupunkilaisille. Alueesta on muodostunut tapahtumien ja kulttuurin kohokohta erityisesti kesäaikaan. Asemakaavassa suojeltiin piipun ohella myös muita vanhan lasitehtaan rakennuksia vuonna 1992. Nykyisin piippu on katsottu maakunnallisesti ja paikallisesti arvokkaaksi rakennukseksi.

Lopuksi kaavoitusarkkitehti Oona Peuhkuri esitteli havainnekuvin erilaisia skenaarioita piipulle. Nykytilannetta esittelevistä kuvista kävi ilmi erityisesti piipun yläosan huono kunto. Vaihtoehtoskenaarioiksi esitettiin piipun täysi ylläpitokorjaus, piipun osittainen purkaminen ja piipun purkaminen kokonaan. Lisäksi havainnekuvien avulla esitettiin vaihtoehdoksi uudenlaisen taideteoksen tai maamerkin sijoittaminen puretun piipun tilalle.

Esitysten jälkeen oli varattu puoli tuntia kysymyksille ja kommenteille. Tämän jälkeen Ravintola Kokassa tilaisuutta seuranneilla oli vielä mahdollisuus osallistua kaavakävelyille, jossa jatkettiin keskustelua piipun ympäristössä. Keskustelu oli vilkasta, ja kaavoittaja sai useita varteenotettavia ehdotuksia tutkittavaksi kaavaluonnoksen valmistelussa. Tilaisuuden jälkeen oli vielä mahdollista jättää ajatuksiaan verkkokyselyyn, joka on avoinna viikon tilaisuuden jälkeen. Verkkokyselyn vastaukset kerätään omaan tiedostoon. Asemakaavaprosessin edetessä luonnosvaiheeseen tulee asukkaille vielä toinen mahdollisuus ottaa kantaa aiheeseen.

Kysymykset & kommentit tilaisuudessa ja ennakkoon:

1. Kuka vastaa piipusta, kuka siis vastaisi piipun kunnostamisen kustannuksista?

Kiinteistön omistajat vastaavat piipun kunnosta.

2. Onko keskustelu muiden kaupunkien kanssa piippujen tulevaisuudesta ja ratkaisuista?

Ei olla vielä oltu suoraan yhteydessä muiden piippujen kunnostajien kanssa, mutta kontakteja etsitään. Kaavaprosessissa pyritään selvittämään myös kustannusvaikutuksia.

3. Kulttuurihistoriallisesti tärkeitä elementtejä tulisi suojella nuoressa kaupungissa.

4. On harmillista, jos vanhoja rakennuksia tai osia joudutaan purkamaan. Kunnostamiseen on jo nyt mennyt rahaa, mitä tulevaisuuden korjaustoimenpiteet tulisivat maksamaan? Entä, jos tilalle tulisi jokin vaihtoehtoinen rakennelma, millaiset kustannukset tällä olisivat?

Korjaamistarve on jatkuvaa (kuten kaikkien rakennusten), mutta kustannusarvioita ei vielä ole. Piipun omistaja on teettänyt suunnitelman rakennusvalvonnan pyynnöstä. Perusongelma on se, että vanhat piipputiilet eivät ole pakkasenkestäviä. Tiiliä ei myöskään voi käyttää uudelleen muualle, sillä rakennusaineet pitävät sisällään käytössä syntyneitä ympäristölle myrkyllisiä aineita. Rakennusvalvonnan mukaan piipun korjaaminen vaatisi piipun purkamisen ja uudelleen rakentamisen pakkasenkestävästä tiilestä.

5. Mikä aiheutti hiomon tulipalon ja mitä tapahtui meijerin piipulle asemaseudulla?

Hiomo paloi tuhopolton myötä, kun alue oli pitkään tyhjiällä. Meijerin piippu on purettu kaavaprosessin yhteydessä, kun alueelle suunniteltiin toimistotaloja.

6. Museon asiantuntijoiden mukaan on yleistä, että piippujen yläosia muurataan uudelleen.

7. Onko kaupungin tytäryhtiö omistajana?

Kaupungin tytäryhtiö Lahden talot on osaomistaja ja pääomistajana on yksityinen toimija.

8. Piipun kustannuksista toivottiin kustannusarviota ja tietoa asemakaavaprosessin etenemisestä.

Valtuuston päätettäväksi kaava halutaan syyskaudella. Taloudellisten vaikutusten luotettava arviointi on työn alla.

9. Kuka on vastuussa suojelustatuksen vaalimisesta? Onko omistajalle tullut suojelustatus yllätyksenä? Lisäksi ihmetyttää ristiriitainen tieto piipun kunnosta. Kaupungin rooli osaomistajana vaikuttaa selvitysprosessissa koomiselta.

Kiinteistön omistajalla on velvollisuus pitää omaisuutensa kunnossa, on se suojeltu tai ei. Kaavoituksen ongelmatiikka on usein erilaisten näkökulmien yhteensovittamista ja parhaan mahdollisen ratkaisun etsimistä. Kaavaprosessi mahdollistaa erilaisten näkökulmien huomioon ottamisen ja eri vaihtoehtojen vaikutusten arvioinnin.

10. Yhdellä piipulla on kulttuurihistoriallisessa kokonaisuudessa iso merkitys. Onko kaupungilla tai museolla suunnitteilla strategiaa, miten teollisuushistoriaa otettaisiin huomioon kaavoituksessa?

Teollisen perinnön strategiaa ei Lahdessa ole, mutta piippu on nähty konkreettisena muistumana teollisesta historiasta silloin, kun se on asemakaavalla suojeltu. Teollisen historian ja rakennusperinnön vaaliminen asettuu hyvin Lahden ympäristökaupunkistrategian kokonaisuuteen. Asemakaavojen tavoitteet pyritään aina johtamaan lainsäädännön lisäksi kaupungin strategiasta.

- 11. Omistajan huoli on asukkaiden turvallisuus, sillä piipun huipulta putoaa tiilenkappaleita ja jäätä kävelyreitille ja oppilasasuntolan ulko-oven viereen.**

Turvallisuus otetaan huomioon eri vaihtoehtojen vaikutusten arvioinnissa.

- 12. Onko piipun pakko olla juuri nykyisessä kohdassa vai voisiko sen muurata toiseen paikkaan maamerkiksi?**

Tätäkin vaihtoehtoa voidaan asemakaavaprosessissa tutkia. Sopiva sijainti pitäisi löytää.

- 13. Kaupunkiin tarvittaisiin teollista historiaa esiintuova suunnitelma. Haluan kuitenkin kiittää asemakaavaprosessista, sillä aikaisemmin Lahdessa on käytetty toisenlaisiakin tapoja vastaavan kaltaisissa hankkeissa.**

- 14. Sammonkadun piippu on kulttuurihistoriallisesti merkittävä kohde, onko sillä tulevaisuudessa samanlainen kohtalo?**

Maisemallisesti sataman piippu on maamerkinä merkittävämpi. Sammonkadun piippu taas on ainoita keskustan piippuja. Sammonkatu 8:ssa on vireillä asemakaava, jonka yhteydessä etsitään ratkaisua myös tämän piipun tulevaisuudelle. Sammonkatu 8:n piippua ei ole suojeltu.

- 15. Tulevaisuuden piippuja ajatellen toivottiin, että niitä ei rakennettaisi yhtä vaarallisiin paikkoihin kuin tämä sataman piippu.**

- 16. Kritisoin tapaamisia ja asukastilaisuuksia siitä, että kansalaisliikkeiden ja asukkaiden ääntä ei ole aiemmin kuultu kaavoitusprosessien yhteydessä. Toivon, että nyt otetaan asukkaiden näkökulma paremmin huomioon.**

Tilaisuus on järjestetty heti kaavaprosessin aloitusvaiheessa, jotta kaikki näkemykset ja asukkaiden tieto piipusta voidaan ottaa huomioon jo kaavaluonnoksen valmistelussa.

- 17. Paikallisessa julkisessa keskustelussa vain museo tuo muita kuin taloudellisia arvoja esiin. Tässäkin kaupungissa tarvittaisiin aktiivisempaa keskustelua arkiympäristöstä. Osallisuus asukkaille luo turvallisuuden tunnetta, kun ollaan yhtä porukkaa ja vaikutetaan.**

Kaavoituksessa on iso kattaus eri näkökulmia ja niitä lähestytään neutraalisti, kun suunnitelmia edistetään. Myös luontoarvot otetaan prosesseissa huomioon ja myös asukkailta toivotaan näkökulmia, jotka ottavat kaavoituksessa huomioon. Tämän jälkeen näkökulmia pyritään yhteensovittamaan parhaaksi lopputulokseksi.

- 18. Piippu on hyvin merkittävä historiallinen maamerkki ja hieno muistutus teollisesta virkeästä elämästä Lahden kaupungissa. Sitä ei saa purkaa missään nimessä! Korjaustoimenpiteitä voinee piipulle tehdä, siinäkin työllistettäisiin korjausmiehiä ja näin kaikki voittavat!**

- 19. Miten piippua voisi tukea tai uusia tiiliä? Onko Lahden museolta pyydetty lausuntoa piipun mahd. purkuun liittyen? Minkä tahon vastuulla piippu ja sen kunto on?**

Lahden museot on lausunut piipun purkamiseen liittyen. Lausunnot on luettavissa museon verkkosivuilta. Piippu on kiinteistönomistajan vastuulla.

- 20. Vanhan lasitehtaan piipun nykyinen viehätys- ja mielenkiintovoima Lahden ulkopuolisten silmissä mm. historiallisesta näkökulmasta ja mahdollisen piipun purkamisen vaikutus huomispäivän Lahti-kuvaan (edelleen Lahden ulkopuolisten silmissä).**

- 21. Miettiä voisi kulttuurikaupunkeja, kuten Tallinna ja Tukholma**

- 22. Miten muissa historiallisissa kohteissa ei ole välitöntä kuolemanvaaraa päähän putoavasta tiilestä**

- 23. Jäi mieleen, että olisiko tällaista tapahtumaa järjestetty jos piippua ei olisi käsitelty julkisuudessa?**

Asemakaavatyö oli ohjelmoitu tälle vuodelle jo syksyllä 2022, ennen kuin asia nousi julkisuuteen. Asemakaavaprosessi vaatii asukkaiden osallistamisen ja Lahden kaupungin tavoitteena on ottaa asukkaat mukaan keskusteluun mahdollisimman varhaisessa. Julkinen keskustelu ehti kuitenkin käynnistyä heti evätyn purkuluvan jälkeen, eli ennen asemakaavaprosessia.

24. Onko sisäänkäynnin asuntoihin pakko olla kujalla?

Vaihtoehtoja pohditaan asemakaavaprosessissa.

25. Onko piipun varteen mahdollista sijoittaa ”koreja”, jotka ottaisivat kiinni putoavat kappaleet?

On mahdollista, mutta se toki muuttaisi piipun ulkonäköä. Lisäksi piipulle olisi tehtävä tästä huolimatta korjaustoimenpiteitä.

26. Pohdittavaksi; Miten Lahti voisi toimia esimerkkinä muille kaupungeille?

Muistion kokosi vuorovaikutussuunnittelija Juuso Heinämäki